

ที่มา : <http://www.edtguide.com>

คุชฎี ช่วยสุข. 2559. “การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา บ้านชีทวน” ในวารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม. หน้า 296-309.

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา บ้านชีทวน
Historical Tourism Management :
a Case Study of Ban Cheethuan

ดุซงกี ้วยสุก*

Dudsadee Chuaysook

ที่มา : <http://welovetogo.com/>

* อาจารย์วิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยนครพนม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวภายในบ้านชีทวนซึ่งมีการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น ธรรมมาสสิงห์ เทินบุษบกวัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ หลวงพ่อพระพุทธรูปพิเศษ เรือโบราณ พระธาตุสวนตาล เป็นต้น และเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบของการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในบ้านชีทวนมีคุณค่าความสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ คุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์คุณค่าทางโบราณคดีความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัยความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ความหายาก คุณค่าทางด้านสังคม และความผูกพันต่อท้องถิ่นทั้งนี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสื่อความหมายควรที่จะมีการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ป้ายอธิบายความสำคัญ ของที่ระลึกบ้านชีทวน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น คู่มือการท่องเที่ยว และข้อมูลในสื่ออิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ : ชุมชนบ้านชีทวน, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การสื่อความหมาย

Abstract

This study aims to 1) investigate the values of tourist attractions within Ban Cheethuan area where there is conservation of archeological sites and antiques, for example, Lion Pulpit, Wat Si Nuan Saeng Sawang Arom, Phra Buddha Wiset, Ancient Ships, and PhratartSuantan etc. and 2) suggest a guideline for historical tourism management via media related to tourism context. From the findings, it is found that Ban Cheethuan has seven significant value in terms of: history, archeology, distinctiveness of era, unique physical features of historical sites, beauty and completeness of architecture, rarity, social value, and relationship with local. For historical tourism management via media related to tourism, there should be exhibitions to promote tourist attractions, posters and signs to explain the importance, souvenirs to remind the visit to Ban Cheethuan, local guides, tour guidebooks, and information available on electronic media

Keywords : CheeThuan Village, Historical Tourism Management, Interpretation

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้กับหลายประเทศก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ช่วยสร้างอาชีพให้ประชาชนมีงานมีรายได้ สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวมีรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากรายได้การส่งออก โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization-WTO) ได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,600 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านล้านบาท ทั้งนี้ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมาก ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม รวมถึงยังมีประเพณีที่ดึงดูดมาตั้งแต่โบราณกาล ควรค่าแก่ความภูมิใจของชาวไทยทุกคน จึงก่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชวนประทับใจในแต่ละภูมิภาคเพื่อสัมผัสธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต คนไทยในดินแดนต่าง ๆ ที่มีศิลปวัฒนธรรมจนเป็นที่ชื่นชอบของนานาประเทศที่ได้พบเห็นความงามในศิลปวัฒนธรรมไทย ทำให้นักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักกันแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมถึงการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น ให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางตอนล่างของภาค และมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นจังหวัดที่ถือได้ว่าเป็นศูนย์ทางการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง การคมนาคมขนส่งสะดวกสบายทั้งทางบกและทางอากาศ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ วัดสุปฏิหารามวรวิหาร แหล่งโบราณคดีบ้านก้านเหลือง เสาเฉลียง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำสองสี แก่งสะพือ สามพันโบก น้ำตกแสงจันทร์หรือน้ำตกलगรู น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกห้วยหลวง และยังมีประเพณีที่นับว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ของจังหวัดคือ งานประเพณีแห่เทียนพรรษานอกจากนี้ จังหวัดอุบลราชธานียังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีประเพณี วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่นับร้อยปีอีกแห่งหนึ่ง คือ บ้านชีทวน

ชุมชนบ้านชีทวน เป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่เขตตำบลชีทวน อำเภอโขงเจียม ชุมชนบ้านชีทวนอยู่ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานีไปทางด้านทิศตะวันตก 26 กิโลเมตรเป็นแหล่งโบราณคดีและยังมีพระเก่าแก่โบราณพระมหาธาตุเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรือใหญ่อายุกว่า 300 ปี ธรรมชาติสิ่งทึ่เห็นบุชบกสมัยก่อนประวัติศาสตร์และนอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปโบราณซึ่งกรมศิลปากรได้อนุรักษ์ไว้และมีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนที่จะมีการตั้งเมืองอุบลราชธานีคือหลวงพ่อพระพุทธรูปพิเศษหรือพระพุทธรูปหินศิลาแลงปางนาคปรกในยุคทวารวดีที่มีอายุกว่า 1,000 ปี (ยุทธยา เรืองแสน, 2550) และนอกจากนี้ชุมชนบ้านชีทวนยังอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการตักบาตรข้าวเหนียวและการแต่งกายแบบชาวอีสานโบราณที่คนในชุมชนยังคงอนุรักษ์สืบต่อกันมา

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านชีทวนถือว่าเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ยังมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันเก่าแก่ไว้ แต่วิธีการหรือรูปแบบการจัดการยังไม่เป็นระบบเท่าใดนัก ซึ่งสอดคล้องกับวิมลวรรณ โศดากุล (2557) ที่ได้ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมาสนสิ่งทึ่เห็นบุชบกขององค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในบ้านชีทวน เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านชีทวนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญและทรงคุณค่าสำหรับการเรียนรู้ต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางไปตามสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานที่สำคัญ ๆ หรือมีชื่อเสียง เป็นการแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และได้เห็นคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน (วรรณ วลัยวนิช, 2546) อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนใน

ท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีหลายประเภท ดังนี้อุทยานประวัติศาสตร์ (Historic park) ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ (Dead Monument / Archaeological Sites / Old Town) พระราชวัง พระตำหนัก พระที่นั่ง คຸ້ມ (Place / Residence of Royalty) ศาสนสถาน (Religious Place) ปราสาทหิน ปราสาท กູ່ (Sandstone Sanctuary) อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาล วีรชน สุสาน (Monument) พิพิธภัณฑสถานทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย (Historical and cultural Museum) ป้อมปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Fortress / City Gate / Moat) สิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม (Other Historical and Cultural Elements) และสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Building) (กรมการท่องเที่ยว, 2552)

และนอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งด้วยโดยลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นจะต้องให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ หรือศิลปะ สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของวิถีชีวิต มีรูปแบบดั้งเดิม สามารถสืบค้นที่มาในอดีตได้ และมีลักษณะที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นได้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2556) ซึ่งประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมตามการแบ่งประเภทของ ICOMOS Thai (2554) นั้น มี 2 ประเภท คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องและมองเห็นได้ ได้แก่ โบราณสถาน อนุสาวรีย์สถาปัตยกรรม อาคาร กลุ่มอาคาร ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม พื้นที่ทางประวัติศาสตร์และโบราณวัตถุ แหล่งภูมิทัศน์วัฒนธรรม และผลงานทางศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้นและ 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องหรือแสดงออกทางกายภาพได้ ได้แก่ ภูมิปัญญา ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ขนบธรรมเนียม ประเพณีจารีตที่บุคคลหรือชุมชนได้สร้างสรรค์ขึ้น และได้ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนถึงปัจจุบัน

วรรณ วะขวนิช (2546) ได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับด้านประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรม และรวมถึงพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ด้วยซึ่งสถานที่เหล่านี้เป็นร่องรอยในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นมา และมีจิตสำนึกต่อแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวจนเกิดความภูมิใจในมรดกโลก (อดิสร ศักดิ์สูง, 2554)

- 2) เป็นการให้ความรู้ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
- 3) มีมัคคุเทศก์และวิทยากรให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่แห่งนั้น และความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ประชาชนเจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์และเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่น

การสื่อความหมาย (Interpretation)

การสื่อความหมาย คือกิจกรรมทุกอย่างที่มีเจตนาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ของสาธารณชนและเสริมสร้างความเข้าใจต่อแหล่งมรดกวัฒนธรรม ทั้งนี้รวมถึงสิ่งพิมพ์ทางวิชาการและทั่วไป การบรรยายสาธารณะ อุปกรณ์ที่ติดตั้งในแหล่ง โปรแกรมการศึกษาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กิจกรรมชุมชน และการศึกษาค้นคว้า การฝึกอบรม และการประเมินการสื่อความหมายนั้น ๆ (ICOMOS Thai, 2554) ซึ่งบทบาทของการสื่อความหมายมีหลายรูปแบบ ดังนี้

- 1) เพื่อการศึกษา (Education) ซึ่งการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการสื่อความหมาย ซึ่งรูปแบบของการสื่อสารในบทบาทนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
 - 2) เพื่อความบันเทิง (Entertainment) เป็นการสื่อความหมายที่มีการนำกิจกรรมสันทนาการให้เกิดความเพลิดเพลิน และเข้าใจ รวมถึงการเพิ่มประสบการณ์ของผู้เข้าชมด้วย
 - 3) เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน (Conservation and Sustainable Development) เป็นบทบาทของการสื่อความหมายที่เกิดขึ้นภายใต้บทบาทเพื่อการศึกษาและความบันเทิง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนักและรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของของแหล่งมรดก มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งมรดกนั้น นำไปสู่การสงวนรักษาและปกป้องสถานที่แห่งนั้น (Dallen, 2003)
- ซึ่งวิธีการในการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น มัคคุเทศก์ หรือนักสื่อความหมาย คู่มือนำเที่ยว แผ่นพับหรือโปสเตอร์ บอร์ดนิทรรศการ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว วิดีทัศน์ (ประกอบศิริ ภัคดิพินิจ, 2553) พิกพิธภัณฑ์ และของที่ระลึก (Onlaimai, W., 2016) โดยในการเลือกใช้แต่ละวิธีสื่อความหมายนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ และลักษณะข้อมูลที่แตกต่างกันด้วย

การวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวบ้านชีทวน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดในการวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของ Australia ICOMOS (2000) กรมการท่องเที่ยว (2552) และวรวิญญัตตินันท์ (2557) ประกอบการศึกษาข้อมูลหัตถุณัติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) **คุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์** ชุมชนบ้านชีทวน แต่เดิมเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวขอมในสมัยโบราณซึ่งเป็นนครแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอายุยาวนานกว่า 3,000 ปีมาแล้ว ชื่อ “นครลำตวน” ต่อมานครลำตวนร้างไป และไม่มีหลักฐานปรากฏว่าล่มสลายไปในสมัยใด จนกระทั่ง พ.ศ. 2324 พระประทุมวงศา เจ้าเมืองอุบลฯ มอบหมายให้ท้าวโงนคำ พร้อมราษฎร 150 ครอบครัว เดินทางขึ้นมาตามลำน้ำชีเพื่อสร้างเมืองใหม่ มาถึงโนนลำตวนช้าง (นครลำตวน) เห็นเมืองปรักหักพังมีหัวหน้าขอมนั่งเฝ้าอยู่ ท้าวโงนคำจึงเข้าไปสอบถามว่าเป็นเมืองเก่าขอมจึงเชิญท้าวโงนคำสร้างเมือง ได้ลงหลักปักเสาเป็นปฐมฤกษ์และตั้งชื่อเมืองว่า “ชีชวน” โดยมีความหมายตามภูมิโน้มน้าวที่แม่น้ำชีชวณนี้มีการไหลย้อนขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน, ม.ป.ป.)

หลังจากนั้น ชุมชนได้เติบโตขึ้นตามที่มีผู้คนหลั่งไหลจากสังคมชุมชนตอนบนทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาแม่น้ำโขงมาอยู่เมืองชีชวน การปกครองก็ดำเนินตามฮีตตามคองเวียงจันทน์เช่นเดียวกับเมืองและชุมชนอื่น ๆ ที่ต่างก็โยกย้ายมาจากวัฒนธรรมล้านช้างหลวงพระบาง นครเวียงจันทน์ เช่น มีท้าวฝ่าย ตาแสงเป็นผู้ปกครองเมือง,คุ้มและบ้านเป็นต้น (ไค้ด้อบล, ม.ป.ป.)

2) **คุณค่าทางโบราณคดี** บ้านชีทวน มีหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ ดังนี้

- **พระพุทธรูปพิเศษ ณ วัดทุ่งศรีวิไล** เป็นพระพุทธรูปสลักจากศิลาแลงปางสมาธิหน้าปรก ขนาดหน้าตักกว้าง 55 ซม. สูง 90 ซม. ยุคทวารวดี มีอายุกว่า 1,000 ปี หรือราวพุทธศตวรรษที่ 17-18

- **เรือโบราณ ณ วัดธาตุสวนตาล** เป็นเรือขุดขนาดใหญ่ทำจากไม้ตะเคียนหินต้นเดียวยาว 24 เมตร กว้าง 2.70 เมตร คาดว่าเรือลำนี้มีอายุประมาณ 300 ปี

- **ธรรมมาสถลิ่งที่เทินบุษบก ณ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์** สร้างประมาณปี พ.ศ. 2440-2470 ตั้งอยู่ในศาลาการเปรียญวัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์บ้านชีทวน เป็นศิลปะที่เกิดจากผสมผสานความคิดแบบไทยกับฝีมือช่างชาวญวน (วัดทุ่งศรีวิไล, 2557)

- **พระธาตุสวนตาล ณ วัดธาตุสวนตาล** เป็นสถูปหรือเจดีย์ประธานของวัด

ก่อด้วยอิฐฉาบด้วยพระทวย เป็นรูปทรงเลียนแบบพระธาตุพนม ฐานกว้าง 30 ฟุต สูง 60 ฟุต นำจะก่อสร้างระหว่าง พ.ศ. 2245-2255 (องค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน, ม.ป.ป.)

3) **ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย** โบราณวัตถุที่ค้นพบในชุมชน บ้านชีทวน เป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นโดยช่างญวน เช่น ธรรมมาสน์สิงห์เทินบุษบก ณ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ ซึ่งเป็นศิลปะญวนทั้งหลัง พระธาตุสวนตาลที่สร้างขึ้นเลียนแบบพระธาตุพนมเป็นเจดีย์เดียวในจังหวัดอุบลราชธานี พระพุทธรูปพิเศษ ณ วัดทุ่งศรีวิไล เป็นพระพุทธรูปสลักจากศิลาแลง ปางสมาธิหน้าคอกว้าง 55 ซม. สูง 90 ซม. ยุคทวารวดีมีอายุกว่า 1,000 ปี หรือราวพุทธศตวรรษที่ 17-18

4) **ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์** ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านชีทวนนั้น ตั้งอยู่ใกล้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำชี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงลุ่มน้ำโขง ชี และมูล ที่กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ประมาณ 3,000 ปีผ่านยุคสมัยเจนละ ขอม และสยาม ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ดังปรากฏหลักฐานโบราณคดี โบราณสถาน โดยถิ่นที่ตั้งแห่งนี้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีธรรมชาติ 3 ระดับ คือ 1.ป่า 2.นาหรือทุ่ง และ 3.นาทาม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้บรรพบุรุษของชุมชนเลือกพื้นที่ดังกล่าวในการตั้งถิ่นฐาน (ณัฐจินท์ เชื้อประทุม และวิเชียร วรพุทธพร, ม.ป.ป.) และกลายเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี

5) **ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม** ภายในวัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์นั้นมีสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าต่อศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ฯลฯ คือ หอแจก หรือ ศาลาการเปรียญที่เป็นที่ตั้งของธรรมาสน์สิงห์เทินบุษบก ซึ่งธรรมมาสน์สิงห์นี้เป็นสถาปัตยกรรมที่ใช้เพื่อแสดงธรรมเทศนาในประเพณีบุญมหาชาติ ซึ่งรูปแบบและโครงสร้างมีฐานเป็นปูนปั้น เป็นรูปสิงห์รองรับเรือนธรรมมาสน์ที่ก่อด้วยอิฐถือปูน มีการประดับตกแต่งฐานและตัวเรือนธรรมมาสน์ด้วยประติมากรรมปูนดำ และลอยตัว ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า (ปิยะศักดิ์ ปักโคทานัง, 2543) และศาลาธรรมมาสน์สิงห์นี้ได้รับรางวัลอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2556 ในประเภท ปุชนิยสถานและวัดวาอาราม อีกด้วย (ไกด์อุบลฯ, 2556)

6) **ความหายาก** ธรรมมาสน์สิงห์เทินบุษบก ณ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ เป็นงานศิลปกรรมที่สร้างจากปูนด้วยแรงศรัทธาของชาวเวียดนาม ที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี สร้างขึ้นราวปีพุทธศักราช 2440-2470 มีอายุเกือบถึงศตวรรษ

ลักษณะเป็นสิ่งที่แบกปราสาทซึ่งเป็นที่นั่งเทศน์สำหรับพระสงฆ์ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีการเขียนลวดลายต่าง ๆ บนลำตัว โดยใช้สีเหลืองเป็นสีหลัก พร้อมด้วยลวดลาย การเขียนสีบนเพดานของศาลาการเปรียญ เป็นการผสมกลมกลืนของศิลปกรรมระหว่างฝีมือของช่างชาวไทยและช่างชาวญวนเวียง โดยลักษณะแบบนี้ว่า “แกวเวียง” รูปแบบก่อด้วยปูนเขียนสีด้วยลวดลายต่าง ๆ พร้อมจิตรกรรมฝาเพดานเป็นธรรมมาสน์ที่แปลกและมีอยู่หลังเดียวในประเทศไทย (วิมลวรรณ โศดากุล, 2557)

ลักษณะที่บ่งบอกว่าเป็นศิลปะของเวียดนาม อยู่ที่หัวของสิ่งที่มีหอนลักษณะคล้ายเปลวไฟ ดวงตาใช้กระจกประดับเพื่อให้เกิดประกายตาเมื่อต้องกับแสงแดดยามเช้า ลวดลายของเกร็ดสีห์เขียนราวกับเป็นลวดลายของดอกไม้ได้อย่างกลมกลืน ฐานทั้งสี่ทิศประกอบด้วยรูปปั้นเทวดา มีความเชื่อว่าเพื่อป้องกันมารที่จะเข้ามาทำร้ายพระสงฆ์ที่ขึ้นแสดงธรรมเทศนา ถ่ายทอดธรรมะตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ตัวเรือนธรรมาสน์ประกอบด้วยรูปหน้ากาล ประดับประดาไปด้วยรูปปูนปั้น นูนต่ำ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เช่น ดอกบัวและดอกโบตั๋น และมีภาพปูนต่ำที่บอกเล่าเรื่องราวที่พอจะเข้าใจได้ถึงสภาพชุมชนในขณะนั้นที่มีทั้งชาวจีน พม่า และชาวฝรั่งเศส พร้อมด้วย คนรับใช้ ซึ่งชาวฝรั่งเศสนี้เองเข้ามามีอิทธิพลกับย่านภูมิภาคนี้นในช่วงล่าอาณานิคม ลวดลายทั้งหมดสร้างความงามและคุณค่า นอกจากนี้ยังแทรกเรื่องราวของบ้านเมืองยุคนั้นไว้อย่างน่าสนใจ (คมชัดลึก, 2553)

7) **คุณค่าทางด้านสังคม** ชุมชนบ้านชีทวนถือเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้จากการที่ศาลาธรรมมาสน์สิ่งหนึ่งในวัดศรีนวลสว่างอารมณ์ได้รับรางวัลจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยคณะกรรมการการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ให้เป็นสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี 2556 ประเภท ปูนียสถานและวัดวาอาราม (ไกด้อบลฯ, 2556) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแหล่งโบราณคดีในชุมชนชีทวนได้รับการยอมรับและถือเป็นแหล่งโบราณคดีที่น่านักศึกษาอีกแห่งหนึ่งด้วย

8) **ความผูกพันต่อท้องถิ่น** แหล่งโบราณคดีในชุมชนบ้านชีทวนนั้น ถือได้ว่าเป็นความสำคัญและผูกพันกับคนในท้องถิ่น เนื่องจากแหล่งโบราณคดีเหล่านี้ บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐาน มีการเคารพนับถือพระพุทธรูปพิเศษให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองของบ้านชีทวนมีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมา เช่น การแต่งกายแบบไทยอีสานโบราณในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีแห่เทียนปลื้มสมโพธิโบราณ บนธรรมมาสน์สิ่งที่เป็นบุษบก ประเพณี

การดักบาตรข้าวเหนียว ประเพณีแข่งเรือในแม่น้ำชี เป็นต้น

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านชีทวน

จากการวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวบ้านชีทวนที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวมาปรับใช้ในการเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านชีทวน โดยนำรูปแบบการสื่อความหมายมาใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ของ Dallen (2003) ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ (2553) และ Onlamai, W., (2016) ที่ประยุกต์ใช้ในการสร้างการสื่อความหมายเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านชีทวน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1) การจัดทำนิตรรศการให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านชีทวน โดยการจัดทำเป็นห้องแสดงนิทรรศการซึ่งอาจก่อสร้างอาคาร หรือใช้อาคารเก่าภายในชุมชนใช้เป็นสถานที่ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน เริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานจนมาถึงปัจจุบัน รวมทั้งการนำเสนอรูปแบบและวิถีชีวิตของคนในชุมชน การแต่งกาย ภาษาพื้นถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชน

2) การจัดทำป้ายอธิบายความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่งในบ้านชีทวน ป้ายแสดงแผนที่แหล่งโบราณคดี ป้ายแสดงกฎ ข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ พร้อมทั้งมีผู้ดูแลที่สามารถให้ความรู้และตอบข้อซักถามของผู้เยี่ยมชมได้ และยังเป็นการจัดเวรยามในการดูแลแหล่งโบราณคดีอีกด้วย

3) มีการจัดทำของที่ระลึกที่สื่อความหมายถึงชุมชนบ้านชีทวน เช่น การทำธรรมมาสน์สิ่งจำลองขนาดเล็ก พระธาตุสวนตาลจำลอง เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการสื่อความหมายแล้ว ยังก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

4) การสร้างมัคคุเทศก์หรือนักสื่อความหมายที่เป็นคนในท้องถิ่น ด้วยการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงในการสร้างมัคคุเทศก์

5) การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวของบ้านชีทวน ที่มีการรวบรวมข้อมูลสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน ซึ่งอาจจะจัดทำในรูปแบบแผ่นพับประชาสัมพันธ์ได้เช่นกัน

6) การจัดทำข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของบ้านชีทวน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้อีกแบบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่

รู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งส่วนนี้จะต้องมีการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปผล

บ้านชีทวนเป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ เดิมเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาวขอมในสมัยโบราณ ภายในชุมชนมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ ซึ่งจากการวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวพบว่า โบราณวัตถุและโบราณสถานเหล่านี้ ได้แก่ พระพุทธรูปพิเศษ วัดศรีวิไล ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสลักจากศิลาแลง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปในสมัยทวารวดี ธรรมมาสสิ่งเทิน บุษบหัตถ์ศรีนวลสว่างอารมณ์ โดยมีมือของช่างชาวไทยและชาวนวน ซึ่งได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2556 และเป็นธรรมมาศที่มีความแปลกและมีอยู่หลังเดียวในประเทศไทย รวมทั้งพระธาตุสวนตาล วัดธาตุสวนตาล เจดีย์ที่มีรูปทรงเลียนแบบพระธาตุพนม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่บ้านชีทวนต่างมีคุณค่าความสำคัญในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์คุณค่าทางโบราณคดีความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัยความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ความหายาก คุณค่าทางด้านสังคม และความผูกพันต่อท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนผ่านรูปแบบการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวที่ควรจะมีการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับโบราณสถานและวัตถุที่มีในพื้นที่ การจัดทำป้ายสื่อความหมาย มัคคุเทศน์ท้องถิ่น การจัดทำของที่ระลึกด้วยการนำรูปแบบของโบราณสถานและโบราณวัตถุมาสร้างเป็นรูปจำลอง การสร้างคู่มือทางการท่องเที่ยวของชุมชน และรวมไปถึงการจัดทำข้อมูลในสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลในเว็บไซต์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2552). **คู่มือการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์**. <http://www.tourism.go.th/>. (2 ธันวาคม 2556).
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2556). **ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ไกด์อุบล. (ม.ป.ป). **ดักบาตรข้าวเหนียว เทียบบ้านชีทวน**. <http://guideubon.com/>. (3 ธันวาคม 2556)

- _____. (2010). ศาลารธรรมาสน์สิงห์ บ้านชีทวน ได้รางวัลอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่น ปี 2556. <http://guideubon.com/>. (3 ธันวาคม 2556).
- คมชัดลึก. (2553). ธรรมาสน์สิงห์เทินบุษบกหนึ่งเดียวในไทยเล่าชุมชนชาวจีน-พม่า-ฝรั่งเศสจากอดีต. <http://www.komchadluek.net/>. (3 ธันวาคม 2556).
- ณัฐจินันท์ เชื้อประทุม และวิเชียร วรพุทธพร. (ม.ป.ป.). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
- ประกอบศิริ รักดีพินิจ. (2553). ศักยภาพการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวชุมชน : ชุมชนร่องไฮ จังหวัดพะเยา. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร. 18(2) : 82-90.
- ปิยะศักดิ์ ปักโคทานัง. (2543). ธรรมาสน์สิงห์ วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องในจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธยา เรืองแสน. (2550). ย้อนอดีตสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หมู่บ้านชีทวน ศูนย์รวมของดีเมืองอุบลฯ. <http://www.ryt9.com/>. (2 ธันวาคม 2556).
- วชิรญา ตติยนันทกุล. (2557). การพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมนามธรรมด้านหัตถกรรม จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วัดทุ่งศรีไล. (2557). ประวัติบ้านชีทวน. <http://www.watthung.com>. (10 ตุลาคม 2559)
- วิมลวรรณ โสตากุล. (2557). การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวธรรมาสน์สิงห์เทินบุษบกขององค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. การประชุมวิชาการระดับชาติ. 24 พฤษภาคม 2557. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วรรณ วาษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. องค์การบริหารส่วนตำบลชีทวน. (ม.ป.ป.). ศูนย์รวมแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุตำบลชี. <http://www.cheethuanlocal.org/>. (14 มกราคม 2556).
- Australia ICOMOS. (2000). TheBurra Charter: the Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance 1999. [n.p.]: BurwoodDeakin University Australia ICOMOS Inc.
- Dallen, T. &. (2003). Heritage Tourism. England: Pearson Education.

ICOMOS Thai. (2011). **Thailand Charter on Culture Heritage Management.**

Source : <http://www.icomosthai.org/>. September 12, 2015.

_____. (August-November 2007). **Newsletter No.11 : Interpretation.**

Source: <http://www.icomosthai.org/>. December, 3, 2013.

Onlama, W. and Suttipan, S. ,(2016). **Adaptive Using of Sin Sai Literature for Thai Tourism Interpretation.** Journal of Thai Hospitality. 11(1), : 3-15.